

Секція С4 Психологія	
УДК 159.923.2:316.482:34.015	
Дата першого надходження статті до видання	2026-08-30
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-09-30
Дата публікації/оприлюднення	2026-09-30

Комунікативні здібності як чинник конструктивного вирішення конфліктів у юридичній психології

Вінтюк Юрій Володимирович

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний
університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6263-4744>

Коваль Ігор Святославович

доктор педагогічних наук,
начальник факультету психології та соціального захисту, Львівський державний
університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9204-9228>

Лебединський Едуард Броніславович

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх
справ, Одеса, Україна
<https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Чорниш Юрій Іванович

доктор філософії,
старший викладач кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський
державний університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0578-7351>

Лозинська Ольга Миколаївна

викладач кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний
університет безпеки життєдіяльності, Львів, Україна
<https://orcid.org/0009-0002-7712-2017>

Анотація. У статті здійснюється теоретичний аналіз і концептуалізація комунікативних здібностей як детермінуючого чинника вибору конструктивних стратегій вирішення конфліктів у юридичній практиці, з позицій сучасної психологічної науки. Методологічну основу становлять теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація наукових праць із загальної, соціальної, юридичної психології та конфліктології, а також структурно-функціональний підхід до опису механізмів конфліктної взаємодії. Обґрунтовано, що специфіка правоохоронної, судової та правозахисної діяльності пов'язана з високим рівнем психоемоційного напруження, інформаційною невизначеністю та гострим зіткненням інтересів. У контексті завдань юридичної психології визначено структуру комунікативних здібностей фахівця, яка охоплює гносеологічно-перцептивний, емоційно-вольовий, операційно-технічний і рефлексивний блоки. Проаналізовано специфіку юридичного конфлікту та розкрито

особливості його конструктивного розв'язання в емоційному, когнітивному й поведінковому проявах. Висвітлено функціональний механізм впливу комунікативного потенціалу на динаміку конфліктної взаємодії, що реалізується через дефреймінг позицій, компенсацію афективного напруження за допомогою активного слухання та побудову переконливої, ненасильницької аргументації. Простежено взаємозв'язок між рівнем розвитку комунікативних здібностей особистості та домінуючими поведінковими стратегіями за підходом К. Томаса та Р. Кілмана. Доведено, що високий рівень комунікативної компетентності є необхідною передумовою переходу від деструктивного протистояння до конструктивних моделей (співробітництва й гармонійного компромісу). Окреслено прикладні напрями розвитку конфліктологічної компетентності юристів через симулятивні тренінги, оволодіння медіативними техніками та навичками емоційної саморегуляції.

Ключові слова: юридична психологія, комунікативні здібності, юридичний конфлікт, деескалація, конструктивне розв'язання, стратегії поведінки в конфлікті, співробітництво, емпатія, медіація.

Communicative Abilities as a Factor in Constructive Conflict Resolution in Legal Psychology

Vintiuk Yurii Volodymyrovych

PhD in Psychology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State
University of Life Safety, Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6263-4744>

Koval Ihor Sviatoslavovych

Doctor of Pedagogical Sciences,
Head of the Faculty of Psychology and Social Protection, Lviv State University of Life Safety,
Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9204-9228>

Lebedynskyi Eduard Bronislavovych

PhD in Psychology,
Associate Professor at the Department of Psychology and Pedagogy, Odesa State University of
Internal Affairs, Odesa, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

Chornysh Yurii Ivanovych

Doctor of Philosophy (PhD),
Senior Lecturer at the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State
University of Life Safety, Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0578-7351>

Lozynska Olha Mykolaivna

Lecturer at the Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life
Safety, Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0002-7712-2017>

Abstract. The article presents a theoretical analysis and conceptualization of communicative abilities as a determining factor in the choice of constructive conflict-resolution strategies within legal practice, drawing on modern psychological science. The methodological

basis comprises theoretical analysis, generalization, and systematization of research in general, social, and legal psychology and conflictology, together with a structural-functional approach to describing the mechanisms of conflict interaction. It establishes that the nature of law enforcement, judicial, and legal advocacy work involves high levels of psycho-emotional tension, informational uncertainty, and acute clashes of interests. Within the framework of legal psychology, the structure of a legal professional's communicative abilities is defined, encompassing gnoseological-perceptual, emotional-volitional, operational-technical, and reflexive components. The article analyzes the specific nature of legal conflicts and explores the characteristics of their constructive resolution across emotional, cognitive, and behavioral dimensions. It highlights the functional mechanism by which communicative potential influences the dynamics of conflict interaction, specifically through the reframing of positions, the mitigation of affective tension via active listening, and the construction of persuasive, non-violent arguments. The relationship between an individual's level of communicative ability and their dominant behavioral strategies, based on the Thomas-Kilmann model, is examined. It is demonstrated that a high level of communicative competence is a necessary prerequisite for shifting from destructive confrontation to constructive models (such as cooperation and harmonious compromise). Finally, the article outlines practical avenues for developing conflict-resolution competence among legal professionals, including simulation-based training and the mastery of mediation techniques and emotional self-regulation skills.

Keywords: legal psychology, communicative abilities, legal conflict, de-escalation, constructive resolution, conflict management strategies, collaboration, empathy, mediation.

Вступ

Актуальність проблеми. Сучасна юридична діяльність проходить в умовах високого психоемоційного напруження, інформаційної невизначеності та постійної соціальної взаємодії, яка нерідко має виражений конфліктний характер. Правоохоронна, судова та правозахисна практики щоденно зіштовхуються з протистоянням інтересів, емоційними кризами та деструктивними поведінковими проявами суб'єктів права. За таких умов юридична психологія ставить у центр уваги формування особистісних ресурсів фахівця, здатного ефективно нівелювати ескалацію протистоянь. Ключовим чинником конструктивного вирішення конфліктів постають комунікативні здібності особистості, оскільки саме вони визначають стратегію взаємодії, рівень емпатичного слухання, гнучкість у веденні переговорів і здатність до досягнення консенсусу в правовому полі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку комунікативних здібностей та їхнього впливу на поведінку особистості досліджувалася в працях фахівців із загальної, соціальної та педагогічної психології (зокрема, у контексті дослідження психології спілкування, соціального інтелекту та комунікативної компетентності). Питання психології конфлікту, його динаміки та способів врегулювання становлять фундаментальний пласт конфліктологічних розробок. У галузі юридичної психології окрему увагу приділено вивченню професійно важливих якостей юристів, психологічним аспектам переговорного процесу та медіації. Водночас, попри значну кількість праць, присвячених конфліктологічній компетентності, роль комунікативних здібностей саме як активного чинника деескалації та конструктивного розв'язання конфліктів у специфічних умовах юридичної практики потребує подальшого поглибленого осмислення.

Аналіз опрацьованої літератури дозволяє виділити основні змістові блоки, що висвітлюють різні аспекти окресленої проблематики.

Загальні поняття конфлікту, причини його виникнення, понятійний апарат і загальні психотехнології управління та запобігання конфліктним ситуаціям розглянуто

у працях А. М. Гірника [6], Г. К. Кавиліної [8], І. І. Русинки [18], а також М. В. Цюрупи [22]. Дослідники систематизують теорії переговорних процесів і варіанти виходу з деструктивних протистоянь, що створює теоретичне підґрунтя для дослідження.

Значна частина джерел присвячена вивченню сутності та складових конфліктологічної компетентності. Праці Г. Ю. Вошколуп [4], О. М. Катасанова [9], Л. О. Котлової [12], І. Ружицької [17] та Л. О. Ярослав [25] аналізують конфліктологічну компетентність як важливий компонент загальної професійної майстерності особистості.

Розвиток конфліктологічної компетентності розглядається через: психологічні практики та методичні системи в працях І. А. Власенка [3], Т. Куценко [13]; формування в умовах освітнього простору, в статті В. Алькема і Н. Акініної [1]; суб'єктні ресурси конфліктостійкості та поведінкові стратегії в публікаціях Г. А. Лавриненко [14], І. Немінського [15]; специфічні концепції конфлікту інтересів у працях Ю. В. Біляк [2] та управління ними в комунікативному просторі в дослідженні Н. І. Черненко [24].

Дослідники Л. А. Онуфрієва та С. О. Ренке зазначають, що конфліктологічна компетентність є безпосередньою складовою та вираженням комунікативної компетентності особистості [16]. Роль комунікативних навичок у запобіганні конфліктним ситуаціям аналізують А. Сембрат і Л. Ткаченко [19], а практичні інструменти їх відпрацювання шляхом тренінгових технологій висвітлено у праці В. Федорчук і Л. Комарницької [21]. Н. В. Гагіна наголошує на важливості спеціальних педагогічних умов для формування навичок конструктивної взаємодії [5].

Професійна діяльність юристів і правоохоронців вирізняється високим рівнем конфліктності та підвищеними вимогами до комунікації. М. В. Костицький обґрунтовує філософсько-психологічні виміри юриспруденції [11], а О. М. Цільмак розкриває системи психологічного забезпечення правоохоронної діяльності [23]. О. О. Євдокимова підкреслює, що вміння розв'язувати конфлікти є критичною складовою професійності працівників правоохоронної системи [7]. Р. І. Тузик прямо вказує на фундаментальне значення комунікативних здібностей юридичного фахівця [20], а О. М. Козакевич деталізує роль інституту медіації як одного з альтернативних та конструктивних шляхів забезпечення доступу до правосуддя [10].

Аналіз наукових публікацій за обраною темою свідчить, що більшість досліджень розглядають комунікативні здібності або загалом у контексті професійної придатності юриста, або вивчають конфліктні стратегії окремо. Водночас взаємозв'язок між рівнем розвитку конкретних комунікативних навичок і вибором конструктивних моделей подолання конфліктів безпосередньо в умовах правової діяльності потребує подальшого систематичного вивчення.

Виділення невирішеної частини проблеми. Досі недостатньо розкритими залишаються механізми трансформації специфічних комунікативних навичок (таких як рефлексивне слухання, емоційна саморегуляція під час вербального контакту, аргументативна переконливість) у реальні конструктивні стратегії поведінки під час гострих правових конфліктів. Відповідно, наявна потреба в обґрунтуванні взаємозв'язку між рівнем розвитку комунікативних здібностей та вибором оптимальних моделей конфліктної поведінки серед фахівців юридичного профілю та майбутніх правознавців.

Мета статті. Метою статті є теоретичне дослідження комунікативних здібностей як детермінуючого чинника вибору конструктивних стратегій вирішення конфліктів у контексті завдань юридичної психології.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретико-методологічні підходи до розуміння сутності комунікативних здібностей та їхньої структури в юридичній психології.

2. З'ясувати специфіку конфліктних ситуацій у юридичній сфері та визначити критерії їх конструктивного розв'язання.

3. Виявити взаємозв'язок між розвитком комунікативних здібностей особистості та домінуючими стратегіями поведінки в конфлікті.

4. Розробити практичні рекомендації щодо розвитку конфліктологічної та комунікативної компетентності фахівців юридичного профілю.

Наукова новизна. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні структури комунікативних здібностей фахівця юридичного профілю як єдності гносеологічно-перцептивного, емоційно-вольового, операційно-технічного та рефлексивного блоків, а також у визначенні психологічних механізмів (рефреймінгу позицій, компенсації емоційного напруження, конструктивної аргументації), через які комунікативні здібності впливають на вибір стратегії поведінки в юридичному конфлікті.

Практичне значення. Отримані положення можуть бути використані у професійній підготовці фахівців юридичного профілю та майбутніх правознавців, зокрема під час організації симулятивних тренінгів, спецкурсів із медіації та занять із розвитку емоційної саморегуляції.

Методологія

Методи дослідження. Дослідження має теоретичний характер. Використано методи теоретичного аналізу, узагальнення та систематизації наукових джерел, порівняльний аналіз підходів до розуміння комунікативних здібностей і конфліктної поведінки, а також концептуалізацію та структурно-функціональне моделювання механізмів впливу комунікативних здібностей на динаміку конфлікту.

Джерела даних. Джерельну базу становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників із загальної, соціальної та юридичної психології, конфліктології, а також публікації з проблем конфліктологічної та комунікативної компетентності.

Інструменти аналізу. Аналітичною основою слугувала класифікація стратегій поведінки в конфлікті К. Томаса та Р. Кілмана, яку зіставлено з рівнями розвитку комунікативних здібностей. Юридичний конфлікт розглянуто в емоційному, когнітивному та поведінковому вимірах.

Обмеження дослідження. Висновки ґрунтуються на теоретичному аналізі й не мають емпіричної перевірки. Запропонований взаємозв'язок між рівнем розвитку комунікативних здібностей і стратегіями поведінки в конфлікті потребує подальшої верифікації на вибірці фахівців юридичного профілю та студентів-правників.

Результати

Виклад основного матеріалу дослідження. Розпочати доцільно з викладу теоретичних передумов дослідження. Передусім слід враховувати, що юридична практика проходить у публічно-правовій і міжособистісній площині, котра характеризується високим рівнем емоційного напруження, зіткненням протилежних інтересів, дефіцитом часу та нормативною жорсткістю. Професійна діяльність слідчого, прокурора, судді, адвоката чи медіатора за своєю природою є конфліктогенною. Тому юридичний конфлікт виступає не просто як розбіжність у трактуванні правових норм, а як складне соціально-психологічне явище, де суб'єкти права реалізують певні поведінкові стратегії. За цих умов постає необхідність концептуалізації внутрішніх психологічних ресурсів фахівця, які здатні забезпечити трансформацію деструктивного протистояння в конструктивне правове рішення. Ключовим суб'єктним чинником такої трансформації є комунікативні здібності особистості.

Вивчення цієї проблематики перебуває на стику загальної, соціальної, юридичної психології та психології конфлікту. Отже, передусім потребують розгляду наступні аспекти окресленої в даному дослідженні проблеми:

1. Комунікативні здібності та компетентність у структурі особистості

У сучасній психологічній науці комунікативні здібності розглядаються як системне утворення особистості, що забезпечує ефективність міжособистісної взаємодії.

Перш за все це фундаментальні підходи: у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників (В. Васильєв, О. Бодальов, А. Богуш та ін.) комунікативна компетентність трактується не лише як сукупність знань і навичок мовлення, а як складна інтегративна якість, що включає вербальні й невербальні засоби, перцептивні здібності та соціальний інтелект.

Крім цього, важливі також емоційний і рефлексивний аспекти: сучасні науковці (зокрема, у дослідженнях емоційного інтелекту Д. Гоулмана та його послідовників) наголошують, що ключовими елементами ефективної комунікації є емпатія, рефлексія та здатність до емоційної саморегуляції, які безпосередньо впливають на зниження рівня конфліктності під час спілкування.

2. Проблема конфлікту та конструктивних стратегій його вирішення

У конфліктології та соціальній психології значна увага приділяється моделям поведінки особистості в конфліктних ситуаціях.

Передусім, це класичні моделі поведінки. В основі більшості сучасних розробок лежить підхід К. Томаса та Р. Кілмана, які виокремлюють п'ять основних стратегій: суперництво, пристосування, ухилення, компроміс та співробітництво. Праці В. Зазикіна, М. Цюрупи та О. Ємельяненка підкреслюють, що саме компроміс і співробітництво є конструктивними стратегіями, які забезпечують довготривале та гармонійне розв'язання суперечностей.

Далі, слід враховувати детермінанти вибору стратегії. Дослідники (Н. Гришина, Б. Хасан) доводять, що вибір стратегії поведінки в конфлікті визначається не лише спрямованістю особистості (на власні інтереси чи інтереси партнера), а й рівнем її комунікативної компетентності та здатності до гнучкої трансформації тактик взаємодії.

3. Специфіка комунікації та конфліктів у юридичній психології

Юридична психологія розглядає комунікативні здібності як професійно важливу якість фахівців правоохоронної, судової та правозахисної систем.

Зокрема, важливими є особливості юридичного конфлікту: у працях з юридичної психології (В. Васильєв, М. Костицький, В. Казміренко, В. Черней) наголошується, що конфлікти в правовій сфері мають підвищений рівень напруженості, нормативну регламентацію, а також високий ризик деструктивних наслідків.

Не менш важливим є переговорний процес і медіація: з розвитком інституту відновного правосуддя та медіації в Україні зростає кількість публікацій, присвячених медіативним і переговорним технікам юриста (О. Горова, Л. Романовська й ін.). Дослідники акцентують на тому, що без високого рівня комунікативної компетентності (навичок активного слухання, перепереверки інформації, постановки відкритих запитань, аргументації) досягнення консенсусу між сторонами конфлікту є практично неможливим.

Нарешті, це також психологічна стійкість і самоконтроль: окремий блок досліджень у юридичній психології присвячено вивченню комунікативного бар'єру, емоційного вигорання та стресостійкості працівників юридичного профілю, де комунікативні здібності виступають захисним буфером від виникнення деструктивних професійних конфліктів.

Виходячи з наведеного, можна розпочати виконання поставлених завдань.

1. Теоретико-методологічні засади дослідження комунікативних здібностей у юридичній психології

Аналіз феномену комунікативних здібностей у межах юридичної психології вимагає відходу від спрощеного розуміння комунікації як здатності до обміну інформацією. Комунікативні здібності становлять собою складне інтегративне утворення особистості, що забезпечує адекватне сприйняття, інтерпретацію та цілеспрямований вплив на суб'єктів правовідносин у процесі розв'язання професійних завдань.

У структурі комунікативних здібностей фахівця юридичної сфери доцільно виокремити чотири взаємопов'язані блоки:

1. Гносеологічно-перцептивний блок, що включає здатність до об'єктивної соціальної перцепції, розпізнавання прихованих мотивів, емоційних станів і невербальних сигналів учасників процесу;

2. Емоційно-вольовий (регулятивний) блок – це рівень емоційного інтелекту, самоконтроль, фрустраційна толерантність, здатність зберігати когнітивну ясність у стресогенних умовах спілкування;

3. Операційно-технічний блок, що включає володіння технікою мовлення, вербальною аргументацією, а також технікою активного та рефлексивного слухання, уміння формулювати відкриті й уточнюючі запитання;

4. Рефлексивний блок – це здатність суб'єкта до усвідомлення власної позиції в діалозі, критичної оцінки власної комунікативної поведінки та прогнозування реакції партнера.

Специфіка юридичної психології полягає в тому, що комунікативні навички реалізуються у жорстких межах наявного процесуального поля. Це вимагає від фахівця високого рівня гнучкості, тобто вміння поєднувати директивні й інструментальні методи спілкування з паритетними, діалогічними моделями взаємодії тощо.

2. Специфіка юридичного конфлікту та критерії його конструктивного розв'язання

Юридичний конфлікт виникає з приводу правових відносин і розв'язується за допомогою правових засобів і процедур. Одночасно він занурений у психологічний контекст, оскільки його носіями є живі люди зі своїми установками, стереотипами, емоціями та інтересами.

Деструктивна та конструктивна динаміка юридичного конфлікту розглядається в трьох вимірах:

- Емоційний вимір, оскільки за деструктивної динаміки відбувається ескалація афекту, деіндивідуалізація опонента та фіксація на власних образах; натомість конструктивна динаміка забезпечує емоційну деескалацію, зниження психологічного напруження та послідовний перехід у раціональне поле.

- Когнітивний вимір, оскільки деструктивний перебіг супроводжується спотворенням сприйняття ситуації («чорно-білим» мисленням) і звуженням свідомості сторін; натомість при конструктивному підході відбувається розширення бачення проблеми, аналіз можливих альтернатив і пошук спільних інтересів.

- Поведінковий вимір – для деструктивної динаміки характерні позиційні ультиматуми, агресивні прояви, маніпулятивні тактики і свідома відмова від контакту; конструктивна динаміка проявляється через орієнтацію на діалог, пошук компромісу, співробітництво та дотримання процедурної узгодженості.

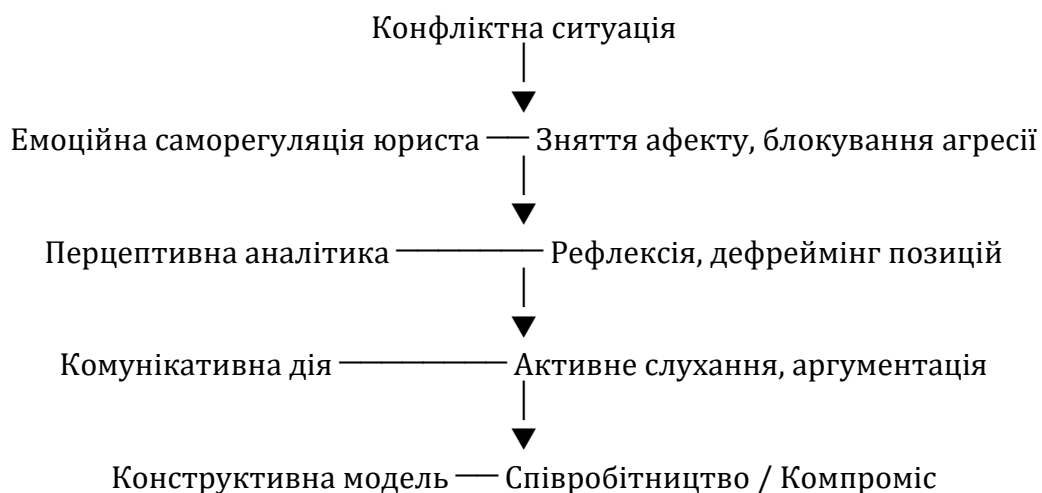
Правова практика показує, що юридичне закріплення рішення (наприклад, винесення судового рішення або підписання мирової угоди) не завжди означає його психологічне вирішення.

Конструктивне розв'язання конфлікту передбачає досягнення такого стану, за якого:

- нівелюється афективне протистояння між сторонами;
- вирішується безпосереднє предметне суперництво (задовольняються базові інтереси);
- зберігається або відновлюється можливість подальшої соціально-правової взаємодії;
- досягається усвідомлене прийняття рішення обома сторонами без відчуття примусу чи поразки.

3. Функціональний механізм впливу комунікативних здібностей на динаміку конфлікту

Перехід конфлікту з деструктивної стадії у конструктивну забезпечується конкретними психологічними механізмами, у яких комунікативні здібності виступають головним інструментом.

1. Механізм дефреймінгу та рефреймінгу

Опоненти у юридичному конфлікті зазвичай знаходяться у жорстких «позиційних фреймах» («Я правий – ти винен»). Розвинені комунікативні здібності юриста дозволяють за допомогою вербальних технік переформулювати претензії сторін зі слів-подразників і звинувачень на мову інтересів і потреб.

2. Механізм компенсації емоційного напруження

Високий рівень емпатії та емоційної саморегуляції фахівця створює «психологічний буфер». Використання технік активного слухання (вербалізація почуттів, перефразування, резюмування) дає змогу опоненту «випустити пару», що знижує рівень загрози та переводить мислення з лімбічного (афективного) рівня на рівень кори головного мозку (раціональний).

3. Механізм конструктивної аргументації

У юридичній психології переконання опирається не лише на логіку правової норми, а й на комунікативну переконливість. Здатність будувати гнучку, послідовну та ненасильницьку аргументацію блокує захисні механізми психологічного опору співрозмовника, стимулюючи його до пошуку спільного знаменника.

4. Стратегії поведінки в конфлікті взаємопов'язані з рівнем комунікативного розвитку

За класичною класифікацією К.Томаса та Р. Кілмана виокремлюють п'ять основних стратегій поведінки в конфлікті: суперництво, ухилення, пристосування,

компроміс та співробітництво. Аналітичний розбір дозволяє простежити детермінуючу роль комунікативних здібностей у виборі цих моделей:

- низький рівень комунікативних здібностей частіше призводить до вибору стратегій суперництва (дефіцит аргументів компенсується силовим або процесуальним тиском) або уникання (нездатність впоратися з емоційним напруженням та відсутність інструментів ведення діалогу);
- середній рівень комунікативних здібностей сприяє вибору стратегії пристосування (як поступки через страх перед ескалацією) або формального *компромісу* (поверхнева поступка без глибокого вирішення предмету суперечки);
- високий рівень комунікативних здібностей є необхідною передумовою реалізації стратегії співробітництва або гнучкого структурованого компромісу. Співробітництво вимагає найвищої комунікативної складності, а саме здатності вести складні багаторівневі переговори, виявляти приховані інтереси, інтегрувати позиції та створювати нові рішення, що задовольняють обидві сторони.

5. Прикладні аспекти та напрямки розвитку комунікативної компетентності фахівців юридичного профілю

Враховуючи результати наведеного розгляду, формування комунікативної компетентності як чинника конфліктологічної стійкості юристів має здійснюватися систематично та цілеспрямовано.

Основоположні напрями професійної підготовки та самовдосконалення:

- впровадження симулятивних тренінгів і рольових ігор, наприклад, застосування аналізу конкретних відеореєстрацій (ситуацій судових засідань, переговорних процесів, медіаційних сесій) із наступним детальним розбором комунікативних помилок;
- оволодіння техніками медіації: включення спецкурсів із відновного правосуддя та медіативних технологій у систему підготовки кадрів для правоохоронних і судових органів;
- розвиток емоційної саморегуляції: оволодіння методиками профілактики професійних деструкцій, емоційного вигорання та стресостійкості у процесі конфліктної комунікації.

При підготовці студентів юридичного профілю доцільно під час занять проводити аналіз відеоматеріалів відповідного змісту і спрямування.

Обговорення

Інтерпретація результатів. Отримані результати дають підстави розглядати комунікативні здібності не як допоміжну професійну навичку юриста, а як внутрішній чинник, що визначає напрям розвитку конфлікту. Саме від їх рівня залежить, чи зможе фахівець перевести взаємодію з позиційного протистояння в площину інтересів сторін.

Порівняння з іншими дослідженнями. Результати узгоджуються з позицією Л. А. Онуфрієвої та С. О. Ренке, які розглядають конфліктологічну компетентність як складову комунікативної компетентності особистості [16], а також з висновками Р. І. Тузика щодо значення комунікативних здібностей у діяльності юристів [20]. На відміну від праць, у яких комунікативні здібності та стратегії поведінки в конфлікті вивчаються окремо, у статті їх поєднано в межах єдиного функціонального механізму.

Наукова новизна (розгорнуто). Новим є пояснення зв'язку між рівнем розвитку комунікативних здібностей і вибором стратегії поведінки в конфлікті: низький рівень пов'язується зі стратегіями суперництва та уникання, середній – із пристосуванням і формальним компромісом, високий – зі співробітництвом і структурованим компромісом. Уточнено також критерії конструктивного розв'язання юридичного конфлікту, яке не зводиться до його процесуального завершення.

Практичне значення (розгорнуто). Запропоновані напрями (симулятивні тренінги з аналізом відеореєстрацій, спецкурси з відновного правосуддя та медіативних технологій, розвиток емоційної саморегуляції) можуть бути включені до освітніх програм підготовки правників і до системи підвищення кваліфікації працівників правоохоронних і судових органів.

Висновки

1. У юридичній психології комунікативні здібності виступають не просто інструментом передачі інформації, а базовим внутрішнім чинником, що визначає вектор розвитку юридичного конфлікту, від деструктивного протистояння до конструктивного правового розв'язання.

2. Структура комунікативних здібностей юриста включає гносеологічно-перцептивний, емоційно-вольовий, операційно-технічний і рефлексивний блоки, гармонійна взаємодія яких забезпечує високу конфліктологічну компетентність.

3. Психологічними механізмами впливу комунікативних здібностей на конструктивне вирішення конфлікту є рефреймінг позицій, зниження афективного напруження за допомогою активного слухання та побудова ненасильницької, гнучкої аргументації.

4. Досягнення вищої стратегії подолання конфліктів – співробітництва – є неможливим без високого рівня розвитку комунікативних здібностей, що підкреслює необхідність цілеспрямованого впровадження комунікативних тренінгів і медіаційних практик у систему підготовки фахівців юридичного профілю.

В подальшому доцільно розробити методiku проведення навчальних занять зі студентами юридичного профілю, що передбачає формування їхньої комунікативної компетентності, зокрема, з застосуванням навчальних відеоматеріалів.

Список використаних джерел

1. Алькема В., Акініна Н. Модель формування конфліктологічної компетентності майбутніх лідерів в умовах цифровізації освітнього процесу. Вчені записки Університету «КРОК». 2025. Вип. 1 (77). С. 334–344.
2. Біляк Ю. В. Сучасні концепції дослідження конфліктів інтересів. Економіка та держава. 2020. № 9. С. 80–85.
3. Власенко І. А. Психологічні практики розвитку конфліктологічної компетентності особистості. Габітус. 2021. Вип. 26. С. 58–64.
4. Вошколуп Г. Ю. Конфліктологічна компетентність як складова професійної компетентності майбутніх фахівців. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. 2016. № 1 (11). С. 184–190.
5. Гагіна Н. В. Педагогічні умови формування у майбутніх менеджерів умінь конструктивної взаємодії у ситуації конфлікту : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2011. 20 с.
6. Гірник А. М. Основи конфліктології. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 222 с.
7. Євдокимова О. О. Розв'язання конфліктів як складова професійної компетентності правоохоронців. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Харків, 2017. С. 30–33.
8. Кавиліна Г. К. Конфліктологія. Одеса : Лерадрук, 2021. 153 с.
9. Катасанов О. М. Особливості конфліктологічної компетентності особистості та підходи до її формування. Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ ; Ніжин : ПП Лисенко, 2017. Т. IX, вип. 10. С. 88–94.

10. Козакевич О. М. Роль медіації у забезпеченні доступу до правосуддя. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2020. № 4 (14). С. 87–97.
11. Костицький М. В. Філософські та психологічні проблеми юриспруденції : обрані наукові праці. Київ : Хай-Тек Прес, 2022. 412 с.
12. Котлова Л. О. Формування конфліктологічної компетентності студентів як чинника їх особистісного розвитку. Наука і освіта. 2014. № 5. С. 162–168.
13. Куценко Т. Розвиток конфліктологічної компетенції в системі методичної роботи закладів освіти. Освітологічний дискурс. 2020. № 1 (28). С. 43–54.
14. Лавриненко Г. А. Конструктивне розв'язання конфліктів: форми, стратегії і способи вирішення. Політичне життя. 2023. № 1. С. 15–23.
15. Немінський І. Суб'єктний ресурс конфліктостійкості особистості в психологічній теорії. Psychology Travelogs: Scientific Journal. 2024. Issue 2. P. 173–183.
16. Онуфрієва Л. А., Ренке С. О. Конфліктна компетентність як складова комунікативної компетентності. Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. 2021. Вип. 12. С. 751–776.
17. Ружицька І. Зміст та структура конфліктологічної компетентності особистості. Особистісне зростання: теорія і практика. 2016. № 2. С. 76–79.
18. Русинка І. І. Конфліктологія. Психотехнології запобігання і управління конфліктами. Київ : Слово, 2017. 205 с.
19. Сембрат А., Ткаченко Л. Формування комунікативної компетентності як чинник запобігання конфліктам в освітньому середовищі. Інноватика у вихованні. 2026. Вип. 23. С. 281–290.
20. Тузик Р. І. Значення комунікативних здібностей у діяльності юристів. Сучасні вектори відновлення та розвитку України на засадах сталості та безпеки : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 21 листоп. 2023 р.). Київ, 2023. С. 194–196.
21. Федорчук В., Комарницька Л. Тренінг комунікативної компетентності : практикум. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2021. 176 с.
22. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів : навч. посіб. Київ : Кондор, 2020. 334 с.
23. Цільмак О. М. Психологічне забезпечення правоохоронної діяльності : навч.-метод. посіб. Одеса : НУ «ОЮА», 2025. 149 с.
24. Черненко Н. І. Управління конфліктами в комунікативному просторі. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2021. № 4. С. 153–160.
25. Ярослав Л. О. Конфліктологічна компетентність як предмет психологічного дослідження. Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 2009. № 1 (25). С. 116–119.

References

1. Alkema, V., & Akinina, N. (2025). Model formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti maibutnikh lideriv v umovakh tsyfrovizatsii osvithnoho protsesu [Model of conflict competence formation of future leaders in the conditions of digitalization of the educational process]. *Vcheni zapysky Universytetu "KROK"*, 1(77), 334–344.
2. Biliak, Yu. V. (2020). Suchasni kontseptsii doslidzhennia konfliktiv interesiv [Modern concepts of conflict of interest research]. *Ekonomika ta derzhava*, (9), 80–85.
3. Vlasenko, I. A. (2021). Psykholohichni praktyky rozvytku konfliktolohichnoi kompetentnosti osobystosti [Psychological practices for the development of conflict competence of a personality]. *Habitus*, (26), 58–64.

4. Voshkolup, H. Yu. (2016). Konfliktologichna kompetentnist yak skladova profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv [Conflictological competence as a component of professional competence of future specialists]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia*, 1(11), 184–190.
5. Hahina, N. V. (2011). *Pedahohichni umovy formuvannia u maibutnikh menedzheriv umin konstruktyvnoi vzaiemodii u sytuatsii konfliktu* [Pedagogical conditions for the formation of constructive interaction skills in conflict situations among future managers] [Extended abstract of Candidate's thesis, Zhytomyr Ivan Franko State University].
6. Hirnyk, A. M. (2010). *Osnovy konfliktologii* [Fundamentals of conflictology]. Kyiv Mohyla Academy Publishing House.
7. Yevdokymova, O. O. (2017). Rozviazannia konfliktiv yak skladova profesiinoi kompetentnosti pravookhorontsiv [Conflict resolution as a component of professional competence of law enforcement officers]. In *Psykhologichni ta pedahohichni problemy profesiinoi osvity ta patriotychnoho vykhovannia personalu systemy MVS Ukrainy* (pp. 30–33). Kharkiv National University of Internal Affairs.
8. Kavylina, H. K. (2021). *Konfliktologhiia* [Conflictology]. Leradruk.
9. Katananov, O. M. (2017). Osoblyvosti konfliktologichnoi kompetentnosti osobystosti ta pidkhody do ii formuvannia [Peculiarities of conflictological competence of personality and approaches to its formation]. *Aktualni problemy psykhologii*, 9(10), 88–94.
10. Kozakevych, O. M. (2020). Rol mediatsii u zabezpechenni dostupu do pravosuddia [The role of mediation in ensuring access to justice]. *Visnyk Penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy*, 4(14), 87–97.
11. Kostytskyi, M. V. (2022). *Filosofski ta psykhologichni problemy yurysprudentsii: Obrani naukovi pratsi* [Philosophical and psychological problems of jurisprudence: Selected scientific works]. Khai-Tek Pres.
12. Kotlova, L. O. (2014). Formuvannia konfliktologichnoi kompetentnosti studentiv yak chynnyka ikh osobystisnoho rozvytku [Formation of conflictological competence of students as a factor of their personal development]. *Nauka i osvita*, (5), 162–168.
13. Kutsenko, T. (2020). Rozvytok konfliktologichnoi kompetentsii v systemi metodychnoi roboty zakladiv osvity [Development of conflict competence in the system of methodical work of educational institutions]. *Osvitologichnyi dyskurs*, 1(28), 43–54.
14. Lavrynenko, H. A. (2023). Konstruktyvne rozviazannia konfliktiv: Formy, stratehii i sposoby vyrishennia [Constructive conflict resolution: Forms, strategies, and solutions]. *Politychne zhyttia*, (1), 15–23.
15. Neminskyi, I. (2024). Subiektnyi resurs konfliktostiikosti osobystosti v psykhologichnii teorii [Subject resource of personality conflict resistance in psychological theory]. *Psychology Travelogs: Scientific Journal*, (2), 173–183.
16. Onufriieva, L. A., & Renke, S. O. (2021). Konfliktna kompetentnist yak skladova komunikatyvnoi kompetentnosti [Conflict competence as a component of communicative competence]. *Problemy suchasnoi psykhologii*, (12), 751–776.
17. Ruzhytska, I. (2016). Zmist ta struktura konfliktologichnoi kompetentnosti osobystosti [Content and structure of personality conflictological competence]. *Osobystisne zrostannia: Teoriia i praktyka*, (2), 76–79.
18. Rusynka, I. I. (2017). *Konfliktologhiia. Psykhotekhnologii zapobihannia i upravlinnia konfliktamy* [Conflictology. Psychotechnologies of conflict prevention and management]. Slovo.
19. Sembrat, A., & Tkachenko, L. (2026). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti yak chynnyk zapobihannia konfliktam v osvitnomu seredovyshchi [Formation of communicative competence as a factor in preventing conflicts in the educational environment]. *Innovatyka u vykhovanni*, (23), 281–290.

20. Tuzyk, R. I. (2023). Znachennia komunikatyvnykh zdibnostei u diialnosti yurystiv [The importance of communicative abilities in the work of lawyers]. In *Suchasni vektory vidnovlennia ta rozvytku Ukrainy na zasadakh stalosti ta bezpeky* [Modern vectors of recovery and development of Ukraine on the principles of sustainability and security] (pp. 194–196).
21. Fedorchuk, V., & Komarnitska, L. (2021). *Treninh komunikativnoi kompetentnosti: Praktykum* [Communicative competence training: Practicum]. PP Zvoleiko D. H.
22. Tsiurupa, M. V. (2020). *Osnovy konfliktolohii ta teorii perehovoriv* [Fundamentals of conflictology and negotiation theory]. Kondor.
23. Tsilmak, O. M. (2025). *Psykhologichne zabezpechennia pravoookhoronnoi diialnosti* [Psychological support of law enforcement activities]. National University "Odesa Law Academy".
24. Chernenko, N. I. (2021). Upravlinnia konfliktamy v komunikativnomu prostori [Conflict management in the communication space]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, (4), 153–160.
25. Yaroslav, L. O. (2009). Konfliktolohichna kompetentnist yak predmet psykhologichnoho doslidzhennia [Conflictological competence as a subject of psychological research]. *Visnyk NTUU "KPI". Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika*, 1(25), 116–119.